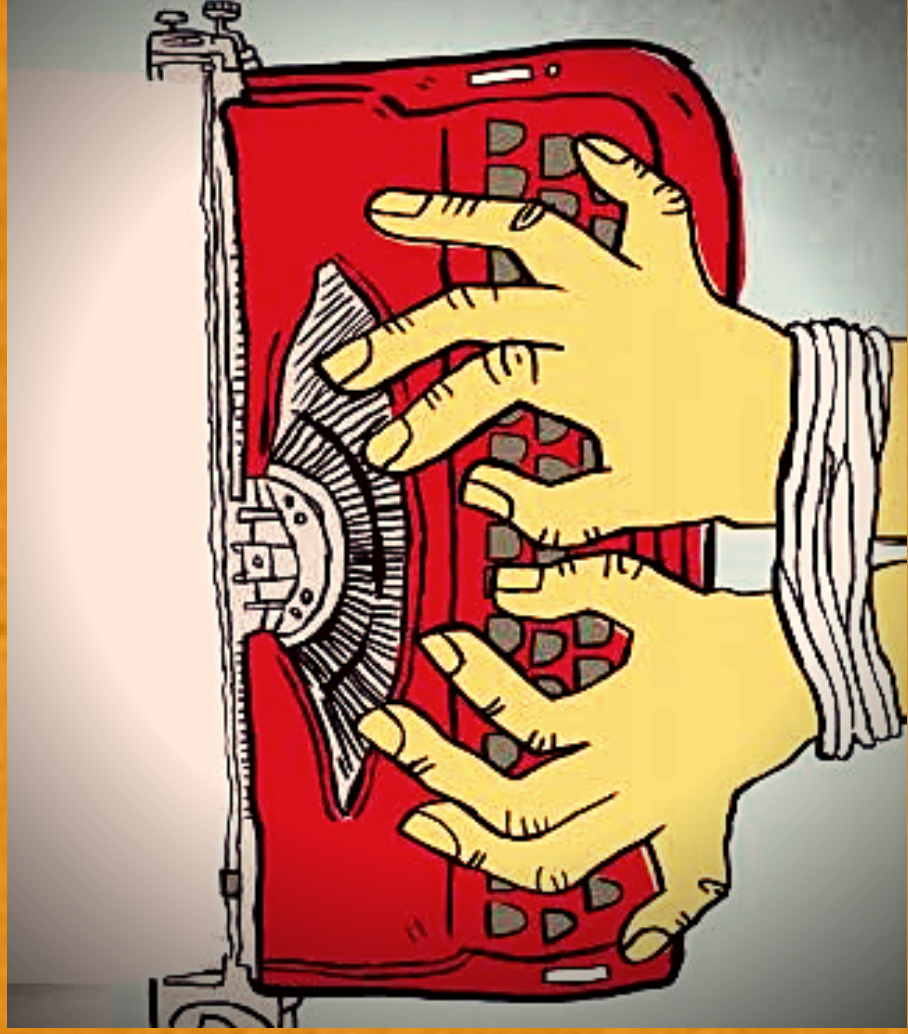

10 ARALIK 2022

SİNCAN KAPALI KADIN HAPİSHANESİ MAHPUS GÖRÜŞME RAPORU

Görüşen Avukat : Gulan Çağın Kaleli

Yayına Hazırlayan: Hukuk-Basın-Hakikat Yayın Kurulu

**BASIN VE HUKUKTA HAKİKATLERİ
ARAŞTIRMA DERNEĞİ**

GÖRÜŞÜLEN MAHPUSLAR

Habibe Eren, Berivan Altan, Diren Yurtsever, Öznur Değer,
Ceylan Şahinli

GİRİŞ

Dernek avukatlarımızdan Gulan Çağın Kaleli, 10 Aralık 2022 günü Sincan Kadın Kapalı Hapishanesi'nde tutulan kadın gazeteciler; Habibe Eren, Berivan Altan, Diren Yurtsever, Öznur Değer ve Ceylan Şahinli ile görüşmüştür. 28.10.2022 tarihinde tutuklanan gazetecilerle gerçekleştirilen görüşmede, genel olarak ilgili hapishanede yaşanan ihlallerin varlığını bilerek, özelde gazeteci olarak tutulmanın yaşattığı ihlaller tespit edilmiştir. Bu nedenle iletişimin hakkının sınırlandırılmasının gazeteci mahpuslar açısından ortaya koyduğu sorunlara odaklanılacaktır.

AMAÇ

Hapishanelerde gerek avukat görüşleriyle gerekse de mahpusların yazılı ve/veya sözlü anlatılarıyla birçok konuda hak ihlallerine maruz bırakıldıkları bilinmektedir. Bu raporda özel olarak kadın gazeteci mahpusların ve mesleki faaliyetlerinden kaynaklı yine özel olarak iletişim konusunda maruz bırakıldıkları hak ihlalleri ve sınırlandırılmalar, onların anlatıları ve avukatımızın gözlemleri ile raporlaştırılmıştır.

İHLALLER

Görüşülen kadın gazeteciler, her ne kadar 'Mahpus' pozisyonunda olsalar da haber denilen mefhumun 'olay'ın olduğu her yerde üretilebileceğinin farkında olduklarını iletmişlerdir. Hak odaklı habercilik yaptıkları için ve yıllarca hapishanelerdeki hak ihlallerini yazdıklarını hatırlatan mahpuslar, şu anda da bu ihlallerin öznesi haline geldiklerini belirtmişlerdir.

1- Haber Alma Hakkının Sınırlandırılması

Gazeteciler için haber yapabilmek kadar yapılan haberlerin takip edilebilmesi de bir o kadar önem taşımaktadır. Hele ki sürekli haber takibi yapan gazeteciler kendi yaptıkları haberlerin dışındaki olan bitenlerden de mesleki refleks olarak haberdar olmak isterler. Bununla birlikte gazetecinin her ortamda haber üretebilme dürtüsünün olması sebebiyle en büyük sıkıntılardan birinin, kaynağa erişim olduğunu ifade etmişlerdir. Bu yüzden, ulaşabildikleri televizyondan, yalnızca A Haber, Fox TV ve Haber Türk gibi kanalların izlenebiliyor olması ve bu kanalların geçmiş olduğu haberler dışında başka haberleri takip edemiyor olmanın, kendileri açısından yarattığı problemi iletmişlerdir.

Bununla birlikte yalnızca Basın İlan Kurumu'na resmi ilan ve reklam verebilen süreli yayınların okunabileceğine dair bir listenin olduğu, bu listenin avukat görüşünde de kadın gazeteciler ile birlikte değerlendirildiğinde, çeşitliliğe elverişli yayınların olmadığı açıkça görülmüştür. Yalnızca tek sesli yayınların yoğunluklu olduğu bu listedeki yayınların hapisanede dağıtımına izin veriliyor olması, bahsedilen "sınırlılığı" derinleştirerek arttırdığı ifade edilmiştir.

Özellikle haberlerinin sıklıkla yayınlandığı gazete olan Yeni Yaşam Gazetesi'nin yasaklı olması sebebiyle ulaşılamıyor olmasının kendileri açısından, hem haber alma haklarına müdahale hem de kendi mesleklerini icra ettikleri alandan koparılma çabası olarak gördüklerini belirtmişlerdir.

2-Süreli ve Süresiz Yayınlara Erişim Hakkının Sınırlandırılması

Hapishanede yaşadıkları sorunlardan biri olarak da kitap ve dergilere konulan kotadan kaynaklanan sorunları aktarmışlardır. Farklı alanlarda haber üreten gazeteciler olmalarından kaynaklı farklı alanlardan okuma yapmak ve yayın takip etmek durumunda kaldıklarını aktaran mahpuslar, kota sınırlandırmasının kendilerini ilgi duydukları alanlara dair okumalar yapmaktan mahrum bıraktığını aktarmışlardır.

Özellikle kadın, çocuk, hukuk gibi çoklu okumayı zaruri kılan alanlarda, dayatılan kotadan kaynaklı sağlıklı okuma süreçleri gerçekleştirilememenin üzerlerinde baskı ve eksiklik hissi yarattığını belirtmişlerdir. Bilinçli olarak itildiklerini düşündükleri 'atıl olma' durumundan sıyrılmak için haber üretmek istediklerinde, birden fazla kaynağa ihtiyaç duyduklarını, ancak konulan kota sebebiyle ne yazık ki haber üretme noktasında ciddi eksiklikler yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Yayına-kaynağa erişimde yaşanan sorunlarla birlikte, mahpuslara tanınan bilgisayara erişim hakkının kendilerine tanınmadığını, yazı yazmak, haber yapmak-yazmak konularında işlevselleştirilebilecek bir imkânın kullandırılmamasını bir hak gaspı olarak tanımladıklarını belirtmişlerdir.

3-İletişim Hakkının Sınırlandırılması

Bir iletişim aracı olan mektupların kendilerine çok geç verildiği aktarılmıştır. Örnek olarak, 7 Kasım 2022 günü yazılan bir mektubun ellerine 10 Aralık 2022 günü ulaştığını aktarmışlardır. Yani kabaca bir hesapla kendilerine gönderilen mektupların 1 ayı aşkın bir süreden sonra kendilerine verildiğini belirtmişlerdir.

Yine devamla, kendilerine mektup yazan arkadaşlarına kartpostal göndermek istediklerinde “kantinde kartpostal yok” denilerek bu taleplerinin reddedildiği tarafımıza aktarılmıştır. Mahpusların iletişim haklarını kullanabilmelerini sağlamakla yükümlü kurumun mahpuslara dönük bu tavrı açık bir hak ihlalidir.

İletişim hakkının gaspı aynı zamanda hapisneden haber yapıp yollamak isteyen mahpus gazetecilerin mesleki faaliyetlerini de sınırlandırmaktadır. Zira temel iletişim ihtiyacının yanında, gazeteciler “içerden” haber yapıp dışarı yollamak istediklerinde ya da güncel politik meselelere karşı yazdıkları yazıları “dışarıyla” paylaşmak istediklerinde, yazdıkları ya sansürleniyor ya da dışarıya çok geç ulaştırılıyor. Bu da gazetecilerin iletişim hakları dolayımında haber yapma, yazı yollama imkânlarını sınırlandırmış oluyor. Görüşülen gazeteciler bu konudaki hassasiyetlerini de ifade etmişlerdir.

Görüşülen mahpuslardan, Öznur Değer’e bir arkadaşı tarafından gönderilen kartpostala “müstehcen” olduğu gerekçesiyle el konularak kendisine verilmediği aktarılmıştır. Daha sonra arkadaşına yeniden mektup yazarak kartpostalın bu sebeple kendisine iletilmediğini aktarınca, kartpostalın Roma Mitolojisine ait klasik bir tablo olduğunun ortaya çıktığı ifade edilmiştir. Bu da, iletişim hakkına ilişkin keyfi tutumun ne düzeyde olduğunun bir göstergesi olarak ifade edilmiştir.

Avukat görüşlerine, aile görüşüne veya revire giderken diğer koğuşlarda bulunan mahpuslarla selamlaşmalarının engellendiğini aktaran mahpuslar, hatta bu selamlaşmaların yer yer disiplin soruşturmalarına dahi konu edildiğini belirtmişlerdir.

“Arkadaş görüş hakkı” için de bildirdikleri isimlerin 1 ayı aşkın bir süredir “değerlendirme aşamasında” olduğu belirtilerek, mahpusların görüşçü haklarının da engellendiği tarafımıza iletilen ihlaller arasında yer almaktadır.

(Not: Avukatımız ziyareti gerçekleştirdiği tarihte henüz görüşçülere ilişkin dönüş olmamıştı. Ancak en son 1 hafta kadar önce görüşçülerin “sakıncalı” olması sebebiyle görüşçü olma taleplerinin reddedildiği tarafımıza iletilmiştir. Son dönemlerde kolluk, araştırma tutanaklarına dayanarak “güvenlik soruşturması” adı altında mahpusların arkadaş görüş hakları, hukuka aykırı çeşitli kararlar ile engellenmektedir.)

Sonuç olarak, iletişim hakkının kısıtlanması infaz hukukunda bir disiplin cezası türü olarak uygulanmaktadır. Bu hakkın engellemesinin, mahpuslar tarafından hapisshanede bulunan gazeteciler açısından sorgulanmaya değer görülmesiyle birlikte bunun bir “örtülü ceza” olarak tanımlanması da kaçınılmaz olacaktır.

4- Ortak Alan ve Sosyal Faaliyetlerin Kısıtlanması

Görüşülen mahpuslar, ortak alan (mahpuslarca sohbet hakkı olarak adlandırılan hakları) ve sosyal aktivite haklarını kullanamadıklarını belirtmişlerdir. Hapishane idaresi ile yapılan görüşmelerde Aralık ayı içerisinde bu sorunun çözüleceğinin kendilerine söylenmesine rağmen, görüş yapılan tarihte sorunun hala çözüme kavuşturulmadığı tarafımıza aktarılmıştır.

“Sohbet hakkı”nı değerlendirirken, mevzu bahis gazeteciler olduğu zaman bu aynı zamanda “haber kaynağı”yla görüşme, “haber kaynağı”na ulaşma hakkının engellenmesi olarak da ele alınmalıdır. Zira bir gazeteci için gerçekleştireceği görüşmeler, hele ki hak ihlallerinin çok yoğun bir biçimde hissettirildiği mekânlarda, aynı zamanda birer röportaj ve haber niteliği taşıyabilen görüşmeler kapsamında ele alınmalıdır. Bu noktada görüşülen mahpuslar ortak alan haklarının kullandırılmamasını aynı zamanda “haber kaynağı”na erişimin engellenmesi olarak da değerlendirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

5-Yazılı Taleplerin ve Cevap Hakkının Sınırlandırılması

Sincan Kadın Kapalı Hapishanesi’ndeki kimi uygulamaların hem çok bürokratik hem de bireyciliğe iten uygulamalar

olduğu mahpuslar tarafından belirtilmiştir. Örnek olarak, ihtiyaç ve sorunlara ilişkin bir dilekçe yazılacağı zaman tek bir dilekçe ile ortak sorunların yazılmasına izin verilmediği ve her bir sorun için ayrı ayrı dilekçe yazmak zorunda bırakıldıklarını aktarmışlardır. Yine, aynı koğuş içinde olsalar dahi ve aynı soruna ilişkin talep veya şikâyette bulunsalar dahi, her bir mahpustan ayrı ayrı dilekçe talep edildiğini aktarmışlardır. Aynı prosedürün, aynı koğuş için yapılacak kantin alışverişı için de geçerli olduğu belirtilmiştir. Bu yaklaşımın hem mahpusları yıldırma için hem de aynı koğuş içinde bile kolektif hareket etmenin sınırlandırılarak mahpusları dar bireyciliğe itmek için bilinçli yapıldığını düşündüklerini ifade etmişlerdir. Yine en ufak bir talep için bile yazılı-dilekçe usulünü dayatan yönetimin, yazılı taleplere bazen keyfi olarak sözlü yanıtlar verdiği aktarılmıştır. Bu yöntemin, talepleri ve taleplerine yapılan dönüşlerin içeriğinin ispatı açısından mahpusları zorladığı ifade edilmiştir.

MAHPUSLARIN TUTUKLULUKLARINA DAİR DEĞERLENDİRMELERİ

Genel olarak “tutulma” koğulları kendi içinde birçok ihlal ve sınırlandırılmayı barındırır da mahpuslar için “tutulma”nın kendisinin başlı başına bir ihlal olduğu belirtilmiştir. Sahada aktif olarak görev yapan, gözlemleyen, yoğun iletişimde olan gazeteciler açısından ‘tutulma’nın, kendilerini pasifize etme

etme aracı olarak kullanıldığını düşündüklerini belirtmişlerdir. Çünkü gerek kapatılma gerek iletişim araçlarının sınırlılığı; gözleme, okuma, analiz etme olanaklarının kısıtlanması, gündemi bütünlüklü bir halde takip edemeyip tek bir kanaldan haber almaya mahkûm ediliyor olmalarını bir bütünen kendilerini pasifize etme amacının bir sonucu olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Ancak bu zor koşullara rağmen hapisanede dahi yazılacak birçok hikâye, birçok haber olduğunu ve zorlansalar dahi üretmeye devam ettiklerini ve edebileceklerini belirtmişlerdir.

Tutukluluğun sadece kendilerine dönük bir kısıtlama olmadığını, halkın haber alma hakkının da kısıtlandığını ifade etmişlerdir. Bunun, hak ihlallerine maruz bırakılan kadınların ve onlarca yaşamın, uğradıkları haksızlıklar karşısında hak arama mücadelesi başlatmış olan insanlara dönük de bir müdahale olduğunu düşündüklerini belirtmişlerdir.

Tüm olumsuzluklara rağmen, buldukları ortamı gözlemleyerek, dinleyerek haber üretmeye çalıştıklarını da belirtmişlerdir.

Örnek olarak, **Berivan Altan** kendi ifadesiyle; *“Burada birçok kadının yaşamı başlı başına bir hikâyedir. Her birinin hikâyesi haber değerindedir. Benim için ise şöyle tuhaf bir tesadüf oldu:*

Sincan Kadın Kapalı Cezaevi'ne ilişkin bir sürü hak ihlali haberi yapmıştım. Birçok defa kendisine dair, uğradığı hak ihlallerine ilişkin haber yaptığım mahpuslardan D.O. ile şimdi aynı cezaevindeyiz ve birbirimizi duyabiliyoruz. Artık içeride hak ihlallerine karşı birlikte mücadele ediyoruz.”

*Yine devamla, **Berivan Altan**, “İçeride de bir yaşam var. Özgürlüğün yalnızca gökyüzüne bakarak uçsuz bucaksız yürümek demek olmadığını, özgürlüğün aslında insanın ufkuyla ilgili olduğunu burada tel örgülere bakarken bir kez daha anlıyoruz. 4 duvar, boyu 92,5 cm eni 32,5 cm (tabi 37 numara ayakkabılarımla ölçtüm) bir alana sıkıştırılmak isteniyorsunuz. Ama başarılı olamıyorlar. Biz burada da bir yaşam kuruyor, hikâyeler biriktiriyor, gözlemliyor ve hatta yan koğuşlarla komşuluk ilişkisi kuruyoruz. Birbirimizin hayatına dokunmaya devam ediyoruz.”*

Habibe Eren ise, “Biz aslında özgür basın olarak yapmamız gerekeni yaptık. İktidar yaptığımız haberlerden rahatsız olabilir. Ama unutulmasın ki basın üçüncü bir gözdür. İktidarlardan, otoritelerden bağımsızdır. Onu denetler, aksi bir durumda eleştirir, ihlalleri teşhir eder. Bizim yaptığımız da budur. Birçok kadın, yaşadığı hak ihlallerini bize güvenerek anlatmasının altında yatan neden de budur. Her koşulda yazmaya devam edeceğiz.”

SONUÇ VE ÖNERİLER

Mandela Kuralları'nda da bahsedildiği üzere, mahpusun dış dünya ile ilişkilerinin sağlanabilmesi için aile görüşünün yanı sıra arkadaş görüşü, mektup, faks vb. iletişim araçlarından faydalanma imkânının sağlanması gerekmektedir. Bu husus mahpusların fiziksel, ruhsal iyilik hallerinin yanı sıra sosyal iyilik halleri için de önemli bir haktır.

5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un (CGTİH) tanıdığı olduğu, Hükümlünün telefon ile haberleşme hakkı (Madde 66), Hükümlünün radyo, televizyon yayınları ile internet olanaklarından yararlanma hakkı (Madde 67), Hükümlünün mektup, faks ve telgrafları alma ve gönderme hakkı (Madde 68) uluslararası standartlarla da uyumlu bir hale getirilmelidir. Birçok mahpusun disiplin soruşturmaları neticesinde, idare tarafından bu haklarının kullanımının yasaklanması müeyyidesi, temel hak ve özgürlükler perspektifinden bakıldığında; evrensel insan hakları normlarına aykırı olup kaldırılması gerekmektedir.

Mahpusların istedikleri süreli yayına, kotasız kitaba erişimlerinin sağlanması gerekmektedir.

İletişim hakkının çeşitli ve çoğulcu kaynaklardan sağlanması, bu hakkın kısıtlanmasına yönelik keyfiyete dayalı tutumların ortadan kaldırılması gerekmektedir.

**Hukuk
Basın
Hakikat**

BASIN VE HUKUKTA HAKİKATLERİ ARAŞTIRMA DERNEĞİ

Dernek avukatlarımızdan Gulan Çağın Kaleli'nin, 10 Aralık 2022 tarihinde Ankara/Sincan Kadın Kapalı Hapishanesi'nde, gazeteci mahpuslarla yaptığı görüşmeleri içeren bu rapor, derneğimizin Yayın Kurulu tarafından düzenlenmiştir.

www.hukukbasinhakikat.com

[hukukvebasin](https://twitter.com/hukukvebasin)

[hukukvebasin](https://www.instagram.com/hukukvebasin)

[hukukvebasin](https://www.youtube.com/hukukvebasin)

[hukukvebasin](https://www.facebook.com/hukukvebasin)